AVANTEXT

Revista *GLOSE* descinde din ideile a doi eminescologi, Petru Creția și Dumitru Irimia, în legătură cu activitatea unui centru de studii eminesciene.

Într-un memoriu adresat Academiei Române în anul 1991, Petru Creția propunea înființarea unui Institut Eminescu. Memoriul – scrie Nicolae Scurtu, care îl descoperă și îl publică în *România literară*, nr. 1-2/2018 – a fost avizat de președintele Academiei Române și urma să fie discutat de Biroul Permanent, pe 23 martie 1991. Poate că tocmai faptul că nu s-a întreprins nimic după avizarea memoriului l-a făcut pe Petru Creția să accepte numirea sa, pe 1 aprilie 1992, pe funcția de director al Centrului Național de Studii „Mihai Eminescu" de la Ipotești. Vastul proiect gândit de Petru Creția presupunea inclusiv editarea unui „buletin al centrului: recenzii, articole de informare sau de orientare, studii, dări de seamă, bibliografie curentă".

La doisprezece ani de la înființarea Centrului Național de Studii „Mihai Eminescu" de la Ipotești, Dumitru Irimia propunea conceptul unei reviste semestriale de studii eminesciene cu titlul *GLOSE*. Publicația ar fi trebuit să apară în colaborare cu Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, în 2004, după cum reiese din macheta copertei, păstrată la Ipotești.

Proiectul editorial al *GLOSELOR* reprezintă, desigur, bucuria împlinirii unui gând al profesorilor Creția și Irimia, ei înșiși promotori ai consacrării studiului sistematic al operei eminesciene drept urgență culturală de

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

prim rang. În aceeași genealogie de idei îi regăsim pe Constantin Noica, inițiatorul campaniei pentru facsimilarea manuscriselor lui Eminescu, care a înregistrat la Ipotești un prim succes în acest sens, și acad. Eugen Simion, cel care a izbutit o restituire de mare acuratețe a acestui fond documentar. Astfel au fost construite, în timp și prin eforturi conjugate, premisele consolidării studiilor eminesciene (și, implicit, a statutului acestora), în baza considerării integralității operei eminesciene, ceea ce deschide o nouă șansă, dar și noi provocări în fața acestor studii. În același sens, ar putea fi adăugată și o necesară integrală a receptării operei eminesciene, ceea ce ar face posibil, în fine, proiectul unui discurs al conștiinței de sine în materia studiilor eminesciene.

Fiind învățați noi înșine să vedem *ale filei două fețe*, ne simțim îndemnați ca prin acest proiect editorial să punem în operă deopotrivă inspirația lucrătoare a tradiției, pe care înțelegem, iată, să o omagiem, dar și să imaginăm, totodată, noua publicație ca pe un proiect aflat în construcție și devenire, sensibil și receptiv în fața provocărilor care, uneori, aduc sau continuă să producă în fața noastră importante schimbări de structură ale spațiului cultural.

*

Proiectul revistei *GLOSE,* inițiat la Ipotești, pleacă de la ideea de a promova re-lectura unui reper central al culturii române, înțelegând totodată că sprijinirea unui astfel de exercițiu sistematic nu poate fi făcută rupt de context, ceea ce ar risca să însemne, poate, la un moment dat, împotriva contextului. Astfel, lansând revista în chiar anul împlinirii a trei decenii de la Căderea Zidului Berlinului și de la prăbușirea regimurilor comuniste din Estul Europei, ca sub efectul unui joc de domino, nu putem să nu înțelegem că un astfel de proiect editorial are a oferi răspunsuri convingătoare la ***o suită de schimbări majore,*** intervenite în ultimele trei decade atât la nivelul ambientului conceptual, cât și al spațiului și contextului cultural-societal. Câteva repere în acest sens merită să ne rețină atenția:

Unu. Avem de înțeles mai întâi faptul că profunzimea schimbărilor înregistrate în arealul european, în ultimii 30 de ani, nu se referă doar la redefinirea unei serii largi de repere ale existenței exterioare, oricât de consistente și eclatante ar fi fost aceste mutații și chiar dacă acestea și-ar adăuga, ca argument suprem de impact, faptul că au determinat însăși schimbarea

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

hărților Europei. Ceea ce – să recunoaștem! – nu este deloc puțin lucru. E drept că în unele domenii s-au schimbat atât de multe lucruri (și nu simple aspecte „decorative", ci de veritabilă substanță), iar viața de pe întreg spațiul european a evoluat de o asemenea manieră, în acești ani, încât modificarea acestor hărți particulare (ale Europei economice, politice sau sociale, de ex.) s-a impus cu întâietate.

Însă cele mai profunde modificări sunt înregistrate nu atât la nivelul hărților construite pe baza unor repere ale lumii concrete, ci la nivelul hărților ce înmatriculează reflexele antropologiei culturale și simbolice. Din acest punct de vedere, o miză importantă o reprezintă lansarea procesului de reformulare a hărților simbolice ale patrimoniului cultural european, sub efectul dorinței de a înțelege și inspira asumarea unei dimensiuni organice, unificatoare, în sensul construirii unui patrimoniu cultural comun european. Or, un astfel de demers ar presupune reunirea sub aceeași cupolă atât a canonului occidental, cât și a celui est-european, prin întemeierea sa pe baza modelului unei constelații de valori comune.

Miza înaltă pusă atât pe diversitatea culturală, cât și pe promovarea dialogului între culturile bătrânului continent traduce o viziune concretă, aplicată, asupra unei construiri participative a acestei constelații a patrimoniului cultural comun european. Într-un atare context, devine ușor de înțeles de ce o valorizare deplină a operei lui Eminescu nu se poate realiza nici izolat, în sine și nici decuplat față de spațiul și spiritul dezbaterilor europene sau internaționale. Astfel, recursul la un studiu contextualizat al discursului eminescian, prin raportare fie la contextul canonului de consacrare a secolului al XIX-lea, fie la canonul literaturii române, în ansamblul său, ori chiar la valorile patrimoniului cultural european sau internațional, devine obligatoriu.

Pornind de la înțelegerea unui astfel de context, un proiect precum cel al *GLOSELOR,* aflat la intersecția dintre valorile locale exemplare și cele universale, se definește în chip inevitabil drept un contributor al dialogului intercultural. Așteptările de la un astfel de proiect țin de conferirea unei noi vizibilități reperelor patrimoniului local, prin plasarea acestora în miezul viu al dezbaterilor culturale atât locale, cât și internaționale, sprijinind o poziționare stimulativă a culturii române în constelația patrimoniului valorilor europene.

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

Doi. Un proiect de revistă precum cel de față nu poate ignora provocările ce vin din partea unor schimbări de paradigmă sau chiar de epistemă. Nu putem de aceea să facem abstracție de migrația masivă a publicului dinspre Galaxia Gutenberg spre o galaxie digitală, aventură ce este departe de a-și fi consumat consecințele. În context, merită notat faptul că în joc nu este doar o simplă schimbare de suport a informației, ci, de aici plecând, se forțează, probabil, chiar o schimbare de habitudini și, în fond, de epistemă.

Dacă e să ne gândim în speță la situația operei lui Eminescu, probabil că o sugestie suficientă ar putea să vină din încercarea de a imagina o ipotetică editare viitoare a textelor eminesciene, pornind de la instrumentele digitalizării și ale Inteligenței Artificiale. E de închipuit că acestea ar putea construi modelări mult mai interesante ale continuum-ului operei eminesciene, prin integrarea diverselor „vârste" ale editării, de la antume și postume, până la universul manuscriselor, ținând cont, totodată, de criteriile specifice ediției critice. Ar putea fi oferită, astfel, o ipostază a operei eminesciene vie și dinamică, mult mai apropiată acelei imagini a unei borgesiene *cărți de nisip*, pe care o editare critică întinsă pe durata unui secol a consacrat-o la nivelul percepției publice și a imaginarului cultural românesc. Ar trebui să mai punem în balanță, totodată, și faptul că o astfel de editare, utilizând formule de corelare pornind de la bătrânul deja „hipertext", ar putea să includă soluții și pentru alte instrumente de lucru, precum mult visatele dicționare de concordanțe ale discursului eminescian.

Desigur, nu doar domeniul editării ar putea fi vizat de recursul la tehnologia informației, ci și cel al interpretărilor operei eminesciene, ca studiu sistematic al unui corpus exemplar de texte. Dar și mai important ar fi să ne străduim să înțelegem și să anticipăm consecințele acestei hibridări a civilizației lecturii, în care avem active în continuare pe spațiul de joc cultural, atât o lectură liniară, bazată pe tradiționalul suport al cărții, cât și posibilitatea unor lecturi non-liniare, specifice mediilor digitale. Însă, din nou, remarcăm faptul că avem în fața noastră nu doar mutații ce țin de natura tehnologiei utilizate: „tipar" versus „consolă", ci din nou ne confruntăm cu o glisare a unor repere de antropologie culturală, cu impact asupra construirii semnificațiilor de lectură.

Trei. Nu în ultimul rând, proiectul *GLOSELOR* conștientizează mutațiile profunde petrecute la nivelul sensibilității publice și culturale, precum

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

și existența unei puternice presiuni a așteptărilor de înnoire, care fac necesară imaginarea unui Eminescu nou, diferit de cel promovat de tradiția didactică sau foiletonistică de până acum, apt să răspundă întrebărilor acute atât ale publicului de „astăzi", cât și ale cititorilor de „mâine" ai literaturii române. Încercăm, de aceea, să conferim acestei reviste o arhitectură comprehensivă și funcțională, astfel încât să putem oferi cititorului din România, precum și celui din mediul internațional, o cale de acces, capabilă a deschide multiple trasee de vizitare, deopotrivă spre un spațiu de creație precum cel eminescian și către o cultură de vocație europeană și de limbă română.

*

Structura. Ne dorim, așadar, ca revista să publice studii și cercetări, puncte de vedere, materiale ale unor simpozioane sau dezbateri etc., acordând o atenție specială (i) studiilor eminesciene, pentru a sprijini crearea unei ștafete între generațiile de interpreți ai operei eminesciene. O altă zonă de interes vizează (ii) analiza secolului al XIX-lea, ce aduce în scenă problematica bătăliei canonice din cadrul modernității românești, fundamentând Epoca Marilor Clasici. Dorim, de asemenea, să deschidem aria de preocupări a revistei spre (iii) relectura celorlalte epoci ale literaturii și culturii române, fapt ce poate furniza un impact subtil asupra tabloului general al influențelor progresiv - regresive din întregul câmp literar, inclusiv pe linia revalorizării patrimoniului simbolic al scriitorilor clasici. În fine, și nu în ultimul rând, ci poate chiar mai cu seamă, vom fi interesați să sprijinim (iv) dezvoltarea unui dialog intercultural de substanță, prin implicarea în acest proiect a colegilor din cadrul centrelor de studii românești afiliate universităților și centrelor de cercetare din mediul internațional, tocmai pentru a contribui la o poziționare comprehensivă a culturii române în constelația patrimoniului european și internațional.

Platforma. Totodată, dacă revista s-ar limita la publicarea unor studii și analize, simțim că ar fi parcă prea puțin. O meditație consistentă asupra operei lui Eminescu sau a altor scriitori majori ai literaturii române, ori pe teme nodale ale literaturii și culturii române, nu se poate realiza în afara construirii unei comunități interpretative, reunind o expertiză specializată, atât de pe versantul intern, cât și de pe versantul internațional al studiilor românești. Ne dorim, prin urmare, să sprijinim construirea în jurul acestei reviste a unei platforme participative, dedicată cooperării în rețea, deschisă atât uni-

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

versitarilor din spațiul academic român, cât și rețelei specialiștilor din mediile academice din străinătate, cu un accent special pe cele din spațiul european. Există în străinătate importante centre de tradiție în domeniul studiilor românești, în SUA, în Franța, în Marea Britanie, iar în Italia există o importantă asociație de profil, în timp ce în Germania a fost construită o foarte largă rețea a specialiștilor în studii românești. Spațiul generos al Ipoteștiului poate găzdui optim astfel de simpozioane de profil, iar – odată construită o astfel de platformă a mediului academic – colaborările naționale și internaționale ar putea fi intensificate, în beneficiul susținerii unor dezbateri mai largi privind poziționarea culturii române în cadrul patrimoniului cultural comun european.

*

O oportunitate. Majoritatea profesorilor care predau astăzi Epoca Marilor Clasici și materia secolului al XIX-lea în universitățile din țară, la Iași, la Cluj, în București sau Timișoara, la Brașov și Sibiu, Târgu-Mureș, Constanța, Craiova, Suceava etc. (și vorbim, în primul rând, despre segmentul secolului al XIX-lea, pentru că suntem în contextul unui proiect lansat de Ipoteștiul lui Eminescu) sunt foștii premianți ai *Colocviului Eminescu*, inițiat la Universitatea din Iași, de către generosul profesor Dumitru Irimia. Or, această mutație de profunzime în peisajul universitar este doar una dintre schimbările făcute posibile de unda de șoc a lui decembrie 1989. Acești universitari de astăzi sunt foștii studenți care au intrat în competiția *Colocviului* ca într-un adevărat – vorba lui Noica – *cantonament cultural*. Unii dintre ei chiar l-au avut ca Profesor pe Petru Creția și, oricum, au crescut cu *Testamentul unui eminescolog* pe masa bibliografiei „de servici". Alți studenți strălucițI de dinainte de 1989 au predat sau predau astăzi, poate, literatura interbelică ori contemporană, dacă nu chiar literatura veche, mulți dintre ei fiind din generația '80, a lui Mircea Cărtărescu și Alexandru Mușina, a lui Gheorghe Crăciun, Al. Cistelecan și Ioan Bogdan Lefter sau Liviu Papadima, pentru a numi măcar o parte dintre universitarii generației '80.

Nu întâmplător, din climatul unor astfel de generații de universitari, care au contribuit la o reformulare a mediului academic de după 1990, au apărut și puținele cărți ce au declanșat, totuși, în ultimele trei decenii, o înnoire a discursului studiilor eminesciene. Ni se pare firesc, prin urmare, ca proiectul editorial de față să se adreseze acestor universitari, care dețin astăzi

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

o prețioasă expertiză culturală, atât pe problematica eminesciană sau a secolului al XIX-lea, cât și în celelalte segmente ale istoriei literaturii române, în dorința de a sprijini construirea unei platforme universitare pentru dezbatere și dialog intercultural. O platformă dedicată mediului academic, cu un format participativ, realizată în virtutea contribuțiilor individuale și a consacrării unei comunități de relectură.

*

O nouă oportunitate. Încă de la apariția studiului de referință al lui Harold Bloom dedicat canonului cultural occidental (*The Western Canon*, 1994), era anticipabil faptul că, pe măsura extinderii granițelor politice ale Uniunii Europene, urma să devină inevitabilă o dezbatere pe fond în legătură cu integrarea patrimoniului simbolic aparținând Europei estice și a repoziționării acestuia în contextul Panteonului european. Or, pentru a construi premisele unui dialog intercultural est – vest de substanță, proiectul de față își propune să implice activ în paginile revistei *GLOSE* expertiza de valoare deținută de centrele de studii românești din străinătate, cu un accent special pe cele din spațiul european, dar și din SUA, Canada etc. Construirea unor parteneriate de durată cu aceste centre de expertiză pe problematica spațiului românesc constituie o miză importantă a proiectului nostru. Punctele de vedere și studiile venite din partea profesorilor, cercetătorilor sau lectorilor din spațiile străine sunt deosebit de importante, pentru că ei reprezintă senzori specializați în probleme regionale sau naționale din Estul Europei. Ei pot oferi o viziune și o perspectivă proprie atât în cazul unei abordări punctuale, cum e cazul interesului pentru stimularea studiilor eminesciene, cât și a uneia mai largi, generaliste, venită de pe platforma mai largă a studiilor românești în context internațional.

Începând cu studiile românești și continuând cu diverșii actori ai spațiului de creație cultural-academică din străinătate, dorim să aducem în prim-plan aceste voci ale alterității în cadrul dialogului intercultural, conștienți că patrimoniul cultural comun european comportă deopotrivă o lectură de la Est la Vest (în genul celei făcute, aproape de mijlocul secolului al XIX-lea, de Dinicu Golescu, prin călătoria sa în Occident), precum și o lectură de la Vest la Est (precum, să zicem, cea a lui Richard Kunisch, prin itinerarul său pornit din Germania, trecând prin Ungaria și spațiul românesc, pentru a ajunge în Turcia, la Stambul). Faptul că expertiza în domeniul problematicii

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

orientale l-a consacrat, de exemplu, pe Dimitrie Cantemir în calitate de membru al Academiei din Berlin, fondate de G.W. Leibniz, reprezintă, desigur, un alt exemplu de confirmare a cărturarului român drept personaj de transfer cultural între Orient și Occident, atât în virtutea cunoașterii intime a spațiilor estice, cât și a vocației sale de mediator între diferite culturi și civilizații.

Or, pentru că nu poți fi european de nicăieri, fără o minimă conexiune cu un patrimoniu local de creație și cunoaștere, ce este filigranat în gena fiecărei limbi și a fiecărui idiom, identitatea culturală europeană nu se poate articula în afara unei încăpătoare fotografii de familie, ce reunește un întreg patrimoniu simbolic european. Tocmai în acest sens, căutăm să descifrăm o asemenea hartă simbolică integratoare și să găsim în cadrul ei locul rezervat unei posibile viitoare *curricule europene*, ce ar cuprinde acei scriitori „de pe la noi", ei înșiși creatori europeni, de limbă germană, engleză, franceză, spaniolă ori poloneză, română, ungară sau bulgară etc. Atunci vom înțelege, probabil, mai bine farmecul discret al calității de a fi deopotrivă europeni din Florența lui Dante, din Alcalá de Henares a lui Cervantes, din Stratford-upon-Avon-ul lui Shakespeare ori din Frankfurt pe Main-ul lui Goethe sau din Ipoteștiul lui Eminescu, foarte aproape de Liveniul lui Enescu sau din Rășinariul lui Cioran, ce este doar cât acolo față de Hobița lui Brâncuși.

Este de la sine înțeles că astfel de branduri culturale pot fi asociate, adesea, ele însele ca motor al desvoltării comunităților locale ce le găzduiesc, cu atât mai mult cu cât participarea la o rețea internațională de centre culturale și de cercetare, dedicate marilor creatori ai patrimoniului european, ar conduce la o frumoasă multiplicare a efectelor societal-culturale.

Totodată, dacă ar fi să ne imaginăm puțin atmosfera cursurilor de egiptologie ale profesorului Richard Lepsius, pe care Eminescu le urmărea la Universitatea Humboldt din Berlin, am spune că ideea refacerii integralității patrimoniului cultural european are în ea ceva din povestea lui Isis și Osiris. Narațiunea mitică respectivă aduce în atenție metafora refacerii integralității corpului lui Osiris, de către Isis, după ce trupul acestuia fusese dezmembrat și împrăștiat de Seth prin tot regatul Egiptului, subliniind astfel sensul final al recompunerii unității primare a unui corp și al accesului oferit pentru sufletul acestuia către o dimensiune eternă. Tot astfel, putem înțelege și noi că reunificarea europeană și refacerea integralității patrimoniului cultural european aduce cu sine povestea recuperării specificității civilizației europene, struc-

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

turate pe baza unui areal geografic nu atât de amplu (ca mărime a suprafeței, Europa ocupă locul al șaselea din șapte continente), dar cu o diversitate culturală deosebit de expresivă.

Ne amintim și astăzi, la trei decenii de la reunificarea Germaniei, proces care a deschis calea reîntregirii continentului european, cuvintele lui Jacques Delors, fost președinte al Comisiei Europene, la momentul căderii Zidului Berlinului, care, vorbind germanilor în contextul împlinirii a douăzeci de ani de la reunificare, le spunea că Europa reîntregită „are nevoie de un suflet". Acest suflet al Europei este obiectivul căutat de vectorul tuturor inițiativelor ce au asumat cutuma dialogului intercultural, construind un spațiu al celebrării diferențelor și al identificării consubstanțialității, fără Ziduri și bariere artificiale, fie acestea politice, culturale sau lingvistice.

*

Revista *GLOSE*, în structura pe care o propunem, menține titlul și periodicitatea așa cum au fost gândite de profesorul Dumitru Irimia, optând pentru un format cu două numere, de regulă, cumulate, pe an. Materia studiilor eminesciene va urma direcțiile formulate de Petru Creția: cercetare textuală (studiul editării operei), cercetare critică și istorică a operei, cercetare a biografiei, studiul receptării operei eminesciene. Intenția noastră este de a deschide paginile revistei și către traduceri din opera eminesciană și, bineînțeles, așa cum argumentam mai sus, către domeniul studiilor românești, în genere. Rubricile vor fi detaliate pentru fiecare număr, structura definindu-se participativ, colaboratorii revistei și ai platformei fiind invitați să contribuie cu puncte de vedere inclusiv în privința elementelor de viziune și structură pe care le-am propus mai sus. Actualul concept de revistă, în formatul prezentat, recuperează în mod creativ, cu obligatorii aduceri la zi, inclusiv proiectul unei reviste de studii de inspirație universitară, prezentat Memorialului din Ipotești – Centrului Național de Studii „Mihai Eminescu", în 2007, în aceeași dorință de a inspira construirea unei ștafete între diferitele generații culturale.

Dumitru Irimia alesese două versuri din Mihai Eminescu pentru coperta a patra a publicației pe care o proiecta: *Timpul care bate-n stele/ Bate pulsul și în tine*. Aceste versuri le-am inserat pe clapetă, ca semn de revistă, dar și ca îndemn, adresat nouă înșine, comunității de contributori ai platformei acestei reviste și cititorilor revistei, de a nu uita să redescoperim

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)

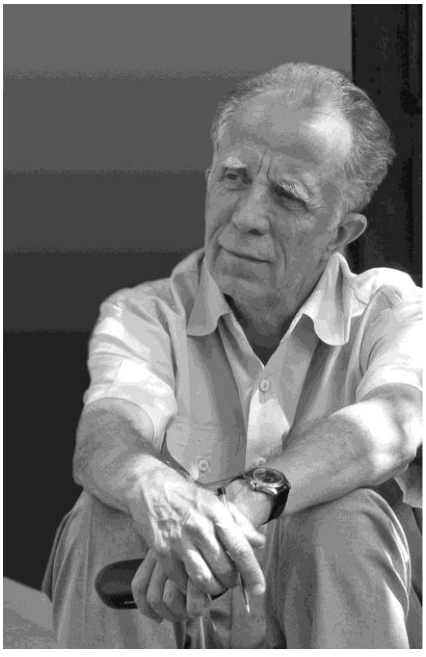
racordurile firești ale culturii locale cu patrimoniul universal, sub o cupolă comună, în cadrul căreia pulsează o aceeași constelație de valori.

Ala Sainenco, Ipotești

Iulian Costache, Berlin

12 decembrie 2019

Petru Creția (Ipotești, 1992) / Dumitru Irimia (Ipotești, 2005)

BDD-A31779 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:07 UTC)